

Lukukeskus ry:n lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

**Työ lukutaidon ja lukemisharrastuksen edistämiseksi on turvattava:
Lukukeskuksen yleisavustukseen 100 000 euron korotus
Lukemisen edistämiseksi oma rivi valtion talousarvioon**

Lukukeskuksen yleisavustus myönnetään veikkausvoittovaroista momentilta 29.80.52, kirjallisuuden alan instituuttien ja kirjailijatalojen toiminnan ja ylläpidon määrärahoista, jotka kuuluvat kirjallisuuden riville.

Lukukeskus on Suomen ainoa lukemista edistävä järjestö ja kirjailijavierailujen välittäjä. Sen julkaisutoiminta on ainutlaatuista Euroopan mittakaavassa: Lukukeskus julkaisee lasten ja nuorten kirjallisuuslehtiä sekä kirjallisuuskritiikin verkkolehteä. Lukukeskus välittää vuosittain 700 kirjailijaesiintymistä, joista 70% on kouluissa ympäri Suomen. Lisäksi Lukukeskus järjestää lukukampanjoita ja toimii asiantuntijajärjestönä.

40-vuotiaan järjestön yleisavustus on tänä vuonna 136 000 e, ja kokonaisbudjetti noin 300 000 e. Lukukeskuksen työstä on kirjaus valtiovarainvaliokunnan mietinnössä 2011.

Toiminta-avustus on riittämätön suhteessa toiminnan laajuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen. Lukukeskuksen sisärjestöjen valtiolta saama tuki on esimerkiksi Ruotsissa lähes 0,5 miljoonaa ja Norjassa 1,6 miljoonaa euroa. Tanskassa Forfattercentrum on osa taidetoimikuntaa, Statens kulturrådia, ja se kattaa kirjailijoiden esiintymiskuluja. Myös monet muut maat tukevat kirjailijoiden vierailuja useilla miljoonilla euroilla vuodessa.

Satsaukset muissa Pohjoismaissa kertonevat siitä, miten paljon kirjailijavierailut vaikuttavat lukumotivaatioon. Suomalaiset opettajat viestivät samaa: kirjailijan saaminen kouluun on usein pitkäaikainen haave, johon luokat valmistautuvat huolella. Onnistuneen vierailun jälkeen kirjailijan teokset katoavat kirjaston hyllystä.

Lukukeskus ei ole ennen tätä syksyä voinut palkata kirjailijavierailujen välittämiseen vakituista työntekijää. Toimintaa on ylläpidetty vaihtuvilla harjoittelijoilla ja säätiöiden projektiavustuksilla.

Perustoiminnan määrärahan 100 000 euron korotuksella Lukukeskus pystyy kaksinkertaistamaan vierailujen vuosittaisen määrän ja kehittämään palvelua. Osa rahasta käytetään *Kirjailija joka kouluun* -toimintaan, jossa koulut saavat saada tuettuja kirjailijavierailuja. *Kirjailija joka kouluun* lisää sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa. Poikien kohdalla voidaan puhua jopa syrjäytymisen

vastaisesta työstä.

Hallitusohjelmassa mainitaan selkeästi tahto tukea lukuharrastuksen edistämistä sekä kaikkien lasten oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin. Lukukeskuksen toiminta on kirjastojen työhön rinnastettavaa perustyötä, jonka rahoitusta budjettivaroista tulee harkita. Toiminta on laaja-alaista, ja se kohdistuu paitsi nuorisoon, myös opetukseen. Esitämmekin, että lukutaidon ja lukemisen edistämisen painoarvoa lisätään, ja sille luodaan tulevaisuudessa oma rivi valtion talousarvioon.

Lukutaidon heikkeneminen näkyy päivittäin kouluopetuksessa

Lasten ja nuorten lukutaidon edistämiseksi on koko Euroopassa suurempi tarve kuin koskaan aikaisemmin. Lukemisen kulttuurin muutos näkyy jo vuoden 2009 PISA-arvioinnin lukutaitotuloksissa, joka kertoo tilanteen vakavuuden monen vuoden viiveellä. Suomessa on joka ikäluokassa 5000 nuorta, joilla on heikko lukutaito. Kolmannes jokaisesta ikäluokasta ei lue omaksi ilokseen yhtään. Yksityiskohtiin paneutuva lukeminen ja sinnikkyys lukea pitkiä tekstejä ovat heikentyneet selvästi (Sari Sulkunen 2012).

Suomessa vastuu lukemisen ja lukutaidon edistämisestä on jätetty äidinkielen opetuksen ja kirjastojen varaan. Opettajien toimenkuva on yhä vaativampi, ja koulut tarvitsevat tuekseen kolmannen sektorin tuottamia palveluja.

Opettajat ovat tuoneet julkiseen keskusteluun huolensa luku- ja kirjoitustaidon heikkenemisestä. Turun Sanomissa (24.9.2012) kahdeksan äidinkielenopettajaa havainnollistaa tilannetta kertomalla mm. nuorten sanavaraston köyhtymisestä, sanojen ja kielikuvien väärinymmärtämisestä, kyvyttömyydestä tulkita ironiaa ja jopa empatian puutteesta.

Tarvitaan vahvaa yhteiskunnallista tahtoa, jos nuorten suhtautumista kirjallisuuteen halutaan muuttaa. Pienten lasten vanhempia tulisi valistaa, että yhteiset lukuhetket paitsi edistävät kielen kehitystä myös tukevat lapsen emotionaalista kasvua.

Vertailutietoa muista Euroopan maista

Lukukeskus on tehnyt selvityksen ”Creative reading in Europe - Finland and European models of literature and reading promotion”. Vertailu käsittelee lukemista edistävien organisaatioiden toimintaa Pohjoismaissa, Britanniassa ja Keski-Euroopassa. Selvityksestä käy ilmi, paljonko muut maat satsaavat opetussuunnitelman ulkopuoliseen lukemistyöhön.

Valtion tuki muissa maissa kirjailijavierailuihin ja lukemisen edistämiseen

Suomi	Ruotsi	Norja	Skotlanti	Hollanti	Belgia, flaamit
0,136 milj. €	0,475 milj. €	2,1 milj. €	2,5 milj. €	2,9 milj. €	1,3 milj. €

Tuki tuhatta asukasta kohden:

25 €	50 €	420 €	500 €	180 €	220 €
------	------	-------	-------	-------	-------

Lisäksi valtio rahoittaa taiteilijoiden (mm. kirjailijoiden) kouluvierailuja Ruotsissa 17 miljoonalla eurolla vuodessa (Skapande skola) ja Norjassa 20-23 miljoonalla eurolla vuodessa (Den kulturelle skolesekken).

Lukukeskus kantaa erityistä huolta luovan lukemisen tilasta. Luova lukeminen on käyttämämme käsitepari luovalle kirjoittamiselle. Se kehittää kykyä ymmärtää viittauksia, sanojen ja kielikuvien merkityksiä, tarinoiden syysseuraussuhteita ja henkilöiden tunteita. Kehittynyt mielikuvitus auttaa meitä asettumaan toisen ihmisen asemaan. Se on edellytys paitsi vuorovaikutukselle, myös oppimiselle, hyvinvoinnille, itsenäiselle ajattelulle, luovuudelle ja taloudelle.

Esitämme, että lukemista edistävän toiminnan yhteiskunnallinen merkitys huomioidaan ja Lukukeskukselle taataan toimintaedellytykset korottamalla yleisavustus asteittain ja pysyvästi pohjoismaiselle tasolle. Esitämme myös, että lasten ja nuorten lukemisen painoarvoa lisätään luomalla sille oma rivi valtion talousarvioon.

Lukukeskuksen jäsenjärjestöjä ovat Finlands svenska författareförening, Kansanvalistusseura, Suomen arvostelijain liitto, Suomen Kirjailijaliitto, Suomen kirjastoseura, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Suomen Nuorisokirjailijat, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat, Suomen tietokirjailijat ja Äidinkielen opettajain liitto.

Helsingissä 2.10.2012

Timo Parvela
Puheenjohtaja

Anu Laitila
Toiminnanjohtaja